

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “อัตลักษณ์การนำเสนอข่าวของไทยพีบีเอส ภายใต้ข้อจำกัดของกฎอัยการศึก และการรัฐประหาร” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยวิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) จากบุคคล 5 กลุ่ม คือ 1) ผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส 2) ผู้ประกาศข่าว ผู้ดำเนินรายการข่าว ผู้สื่อข่าวภาคสนาม และผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งเบื้องหลังการออกอากาศข่าวของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส 3) นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน 4) ตัวแทนจากฝ่ายทหาร 5) ตัวแทนจากสภาผู้ชมผู้ฟัง สำนักวิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และประชาชนที่ติดตามรับชมรายการจากสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ทั้งนี้เพื่อหาหลักเกณฑ์ และขั้นตอนในการกำหนดอัตลักษณ์การนำเสนอข่าวของไทยพีบีเอส รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่ออัตลักษณ์การนำเสนอข่าวของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ภายใต้ข้อจำกัดของกฎอัยการศึก และการรัฐประหาร

ประชากรและแหล่งข้อมูล

ประชากรที่นำมาเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาประชากร 2 กลุ่ม คือ ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย จำนวน 1,070 คน และผู้ชมที่รับชมการออกอากาศของไทยพีบีเอสเป็นประจำ โดยเฉพาะในวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ซึ่งออกอากาศทางช่องทางยูทูบ จำนวน 165,917 คน ตามข้อมูลของศูนย์พัฒนาสื่อใหม่ไทยพีบีเอส

ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกแหล่งข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยอ้างอิงจากจำนวนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอข่าว ภายใต้ข้อจำกัดของกฎอัยการศึก และการรัฐประหาร ทั้งเบื้องหน้าและเบื้องหลัง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเหมาะสมจากผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง จำนวน 5 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 20 ท่าน ได้แก่

1. ผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งหัวหน้าที่เกี่ยวข้องกับการออกอากาศรายการข่าวของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ในช่วงกรณีศึกษา ได้แก่ ตัวแทนคณะกรรมการนโยบาย ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส รองผู้อำนวยการ ฝ่ายรายการ และพัฒนาสื่อสาธารณะ ผู้อำนวยการสำนักข่าว และบรรณาธิการบริหารด้านข่าว เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและแนวทางการกำหนดรูปแบบการนำเสนอข่าว และปัจจัยที่ส่งผล

ต่ออัตลักษณ์การนำเสนอข่าว และการรายงานข่าวของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ภายใต้ข้อจำกัดของกฎอัยการศึก และการรัฐประหาร จำนวน 7 ท่าน ได้แก่

1.1 ผศ.ดร.จุมพล พูลภัทรชีวิน / อดีตคณะกรรมการนโยบาย องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย ด้านการส่งเสริมประชาธิปไตย การพัฒนาชุมชน ฯ หรือ ท้องถิ่นการเรียนรู้และศึกษา การคุ้มครองและพัฒนาเด็ก เยาวชนหรือครอบครัว หรือ การส่งเสริมสิทธิของผู้ด้อยโอกาสทางสังคม

1.2 สมชัย สุวรรณบรรณ / อดีตผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

1.3 วันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์ / อดีตรองผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ฝ่ายรายการและพัฒนาสื่อสาธารณะ

1.4 สุพจน์ จรุงจิตร / อดีตรองผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ฝ่ายข่าว

1.5 ก่อเขต จันทเลิศลักษณ์ / ผู้อำนวยการสำนักข่าว

1.6 เข็ดชาย มากบำรุง / ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักข่าว (ด้านการผลิต)

1.7 คณิศ บุญยพานิช / อดีตบรรณาธิการกลุ่มข่าวสถานการณ์

2. ผู้ประกาศข่าว ผู้ดำเนินรายการข่าว และผู้สื่อข่าวภาคสนาม เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับคุณสมบัติและบทบาทหน้าที่ในการนำเสนอข่าว และการรายงานข่าว รวมถึงผู้ปฏิบัติงานเบื้องหลังการออกอากาศข่าวของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ภายใต้ข้อจำกัดของกฎอัยการศึก และการรัฐประหาร ได้แก่ โปรดิวิซ์เซอร์ข่าว เจ้าหน้าที่ควบคุมการออกอากาศ เจ้าหน้าที่ควบคุมและจัดทำสื่อออนไลน์ จำนวน 7 ท่าน ได้แก่

3. นักวิชาการด้านสื่อสาธารณะ เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ และข้อควรปฏิบัติของสื่อมวลชน โดยเฉพาะสื่อสาธารณะ และสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส จำนวน 1 ท่าน ได้แก่

3.1 ธาม เชื้อสถาปนศิริ / อดีตนักวิชาการ สถาบันวิชาการสื่อสาธารณะ

4. ตัวแทนจากฝ่ายทหาร เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการรัฐประหาร รวมถึงความเห็นที่มีต่อการทำหน้าที่ของสื่อ จำนวน 1 ท่าน ได้แก่

4.1 พลเอก ดร.ณ ยูทวงษ์สุข / ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

5. ตัวแทนผู้ชม ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักรับฟังและมีส่วนร่วม สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ และผู้ชมที่ติดตามรายการข่าวของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการนำเสนอข่าวที่ผู้ชมต้องการ และความคิดเห็นของผู้ชมที่มีต่อการนำเสนอข่าวของ

สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ภายใต้ข้อจำกัดของกฎัยการศึกษา และการรัฐประหาร จำนวน 4 ท่าน ได้แก่

5.1 สุมนา สุวรรณอำภา / อดีตผู้อำนวยการสำนักรับฟังและมีส่วนร่วม สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

5.2 ผู้ชมที่ติดตามรายการข่าวของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส 3 ท่าน

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาในเรื่อง อุดมการณ์การนำเสนอข่าวของไทยพีบีเอส ภายใต้ข้อจำกัดของกฎัยการศึกษา และการรัฐประหาร เนื่องจากในช่วงสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่ผ่านมา สื่อแต่ละสถานีมีรูปแบบการนำเสนอที่ต่างกัน แม้สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสจะมีอัตลักษณ์ คือ ความเป็นสื่อสาธารณะแห่งแรกของประเทศไทย แต่เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ความขัดแย้งบางกรณีที่ส่งผลกระทบต่อโดยตรง ก็ทำให้สื่อไม่สามารถปฏิบัติตามรูปแบบการนำเสนอข่าวที่วางไว้ได้ ผู้วิจัยเริ่มจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary) ภายใต้กรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์และกำหนดคำถามที่จะนำไปใช้กับแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) แล้วจึงนำข้อมูลมาจำแนกและจัดระบบ (Typology and Taxonomy) และวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) เพื่อหาอัตลักษณ์และปัจจัยที่มีผลต่ออัตลักษณ์การนำเสนอข่าวสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสที่ควรจะเป็น

เครื่องมือการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยจึงกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) โดยมีแนวทางในการตั้งคำถามเกี่ยวกับรูปแบบการนำเสนอข่าวของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ภายใต้ข้อจำกัดของกฎัยการศึกษา และการรัฐประหาร และปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่ออัตลักษณ์การนำเสนอข่าวในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตัวเอง พร้อมจดบันทึก และบันทึกเสียงสัมภาษณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนที่เป็นข้อเท็จจริง และส่วนที่เป็นความคิดเห็นของแหล่งข้อมูล โดยมีแนวคำถาม 2 ชุด คือ

1. แบบสัมภาษณ์สำหรับกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในไทยพีบีเอส

1.1 ผศ.ดร.จุมพล พูลภัทรชีวิน / อดีตคณะกรรมการนโยบาย องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย ด้านการส่งเสริมประชาธิปไตย การพัฒนาชุมชนฯ

หรือ ท้องถิ่นการเรียนรู้และศึกษา การคุ้มครองและพัฒนาเด็ก เยาวชนหรือครอบครัว หรือ การส่งเสริมสิทธิของผู้ด้อยโอกาสทางสังคม

1.2 สมชัย สุวรรณบรรณ / อดีตผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

1.3 วันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์ / อดีตผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ฝ่ายรายการ และพัฒนาสื่อสาธารณะ

1.4 สุพจน์ วจิริงจิตร / อดีตรองผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ฝ่ายข่าว

1.5 ก่อเขต จันทเลิศลักษณ์ / บรรณาธิการบริหารด้านข่าว สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

1.6 เชิดชาย มากบำรุง / ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักข่าว (ด้านการผลิต)

1.7 คณิศ บุญยพานิช / อดีตบรรณาธิการกลุ่มข่าวสถานการณ์

1.8 ณัฐฐา โกมลวาทิน / ผู้ดำเนินรายการที่ไทยพีบีเอส รายการตอบโจทย์ รายการพิเศษทางออกประเทศไทย และรายการฝ่าวิกฤตการเมืองไทย

1.9 วราวิทย์ ฉิมมณี / ผู้ดำเนินรายการพิเศษทางออกประเทศไทย และรายการฝ่าวิกฤตการเมืองไทย

1.10 สถาพร พงษ์พิพัฒน์วัฒนา / อดีตผู้สื่อข่าวภาคสนาม

1.11 ดวงทิพย์ เยี่ยมภพ / ผู้สื่อข่าวอาวุโส (สายทหาร)

1.12 ณัฐพงษ์ มั่งคั่ง / อดีตโปรดิวเซอร์ข่าว

1.13 กิตติ นุ้ยเฟื่องฟู / เจ้าหน้าที่ออกอากาศ สำนักโทรทัศน์และวิทยุ

1.14 กนกพร ประสิทธิ์ผล / ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาสื่อใหม่

1.15 ธานี เชื้อสถาปนศิริ / อดีตนักวิชาการ สถาบันวิชาการสื่อสาธารณะ

1.16 สุมนา สุวรรณอำภา / อดีตผู้อำนวยการสำนักรับฟังและมีส่วนร่วม สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

มีแนวคำถามดังต่อไปนี้

- ที่ผ่านมาสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสมีนโยบายและวิสัยทัศน์ในการสร้างอัตลักษณ์การนำเสนอข่าวอย่างไร

- ท่านมีความเข้าใจในอัตลักษณ์ของไทยพีบีเอส และอัตลักษณ์การนำเสนอข่าวของไทยพีบีเอสหรือไม่

- ก่อนเกิดเหตุการณ์การประกาศใช้กฎอัยการศึก และการทำรัฐประหาร ได้มีการพูดคุย หรือกำหนดแนวทางการนำเสนอข่าว เพื่อรองรับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นหรือไม่

- ช่วงเหตุการณ์การประกาศใช้กฎอัยการศึก 20 พฤษภาคม 2557 ต่อเนื่องถึงภาวะภายใต้กรอบการรัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557 ท่านมีหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างไร และอยู่ในเหตุการณ์หรือไม่

- ภายใต้สถานการณ์การประกาศใช้กฎอัยการศึก วันที่ 20 พฤษภาคม 2557 ต่อเนื่องถึง ภาวะภายใต้กรอบการรัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557 เกิดปัญหาหรือความผิดพลาด จากการทำหน้าที่ภายใต้สถานการณ์ หรือไม่ อย่างไร

- ท่านคิดว่าการตัดสินใจในเหตุการณ์ใด ช่วงเหตุการณ์การประกาศใช้กฎอัยการศึก 20 พฤษภาคม 2557 ต่อเนื่องถึง ภาวะภายใต้กรอบการรัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557 ที่เป็นอุปสรรค หรือมีผลต่ออัตลักษณ์การนำเสนอข่าวของสื่อสาธารณะอย่างไทยพีบีเอส กรุณาให้เหตุผล

- กระแสหรือเหตุการณ์ จากบุคลากรภายในและผู้ชมภายนอก ภายหลังจากสถานการณ์ดังกล่าว

- ท่านคิดว่า อัตลักษณ์การนำเสนอข่าวของไทยพีบีเอสที่มีอยู่ สามารถนำมาใช้ในสถานการณ์การประกาศใช้กฎอัยการศึก และการทำรัฐประหารได้หรือไม่ อย่างไร

- ท่านมีความคาดหวังอย่างไร ต่อการทำหน้าที่สื่อของไทยพีบีเอสภายใต้ข้อจำกัดของกฎอัยการศึกและการทำรัฐประหาร

- ท่านคิดว่าประสบการณ์จากสถานการณ์นี้ จะสามารถนำมาปรับใช้หรือเป็นประโยชน์อย่างไรบ้างในอนาคต

- ท่านคิดว่าการนำเสนอข่าวของไทยพีบีเอสในช่วงนั้น สามารถนำมาเป็นต้นแบบการนำเสนอข่าวของสื่อสาธารณะ ภายใต้อการประกาศใช้กฎอัยการศึก และการทำรัฐประหารได้หรือไม่

2. แบบสัมภาษณ์สำหรับแหล่งข้อมูลนอกเหนือจากผู้ปฏิบัติงานในไทยพีบีเอส

2.1 พลเอก ดร.ณัฐพงษ์ / ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

2.2 สมยศ ดีมี / ผู้ชมที่ติดตามรายการข่าวของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

2.3 นิลลยา ตีรวรวัฒน์ / ผู้ชมที่ติดตามรายการข่าวของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

2.4 พัทธนันท์ เสนปาน / ผู้ชมที่ติดตามรายการข่าวของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

มีแนวคำถามดังต่อไปนี้

- ท่านคิดว่าการนำเสนอข่าวของไทยพีบีเอสมีความเหมือน หรือแตกต่างจากการทำหน้าที่ของสื่ออื่นหรือไม่ อย่างไร
- ท่านมีความเข้าใจในอัตลักษณ์ของไทยพีบีเอส และอัตลักษณ์การนำเสนอข่าวของไทยพีบีเอสหรือไม่
- ท่านคิดว่าการทำหน้าที่สื่อของไทยพีบีเอส ช่วงเหตุการณ์การประกาศใช้กฎอัยการศึก 20 พฤษภาคม 2557 ต่อเนื่องถึง ภาวะภายใต้กรอบการรัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557 มีผลต่ออัตลักษณ์การนำเสนอข่าวของสื่อสาธารณะหรือไม่ อย่างไร
- คำชมหรือข้อตำหนิของท่าน ต่อการนำเสนอข่าวในภาพรวมตั้งแต่ช่วงหลังการประกาศใช้กฎอัยการศึก 20 พฤษภาคม 2557 ต่อเนื่องถึง ภาวะภายใต้กรอบการรัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557
- ความคิดเห็นที่มีต่อการทำหน้าที่ของผู้ประกาศข่าว ผู้ดำเนินรายการข่าว และผู้สื่อข่าวภาคสนาม ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ตั้งแต่ช่วงหลังการประกาศใช้กฎอัยการศึก 20 พฤษภาคม 2557 ต่อเนื่องถึง ภาวะภายใต้กรอบการรัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557
- ท่านคิดว่า ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว การทำหน้าที่สื่อสาธารณะของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส มีความพร้อมหรือเหมาะสมแล้วหรือไม่ อย่างไร
- ความคาดหวังของผู้ชมต่อการนำเสนอข่าวของสื่อสาธารณะ ภายใต้ข้อจำกัดของการประกาศใช้กฎอัยการศึก และการทำรัฐประหาร
- ท่านมีคำแนะนำอย่างไร ต่อการทำหน้าที่สื่อสาธารณะ ภายใต้ข้อจำกัดของการประกาศใช้กฎอัยการศึก และการทำรัฐประหาร

การรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาจากการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งกำหนดไว้จากรูปแบบการวิจัยและแหล่งข้อมูล 2 ประเภท คือ

1. การวิจัยสนาม จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) เพื่อรวบรวมข้อมูลจากคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้เตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า ขณะเดียวกันในระหว่างสัมภาษณ์ ผู้วิจัยก็อาจจะซักถามเจาะลึก นอกเหนือจากแนวคำถามที่กำหนดไว้ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์เพิ่มเติม

2. การวิจัยเอกสาร จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ แหล่งข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร บทความ และตำราทางวิชาการทางด้านสื่อสารมวลชน รวมถึงข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษาวิจัยที่ส่งผลต่ออัตลักษณ์ของการเป็นผู้ประกาศข่าวสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยวิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ผลจากเนื้อหาของการสัมภาษณ์ในรูปแบบของการจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy) เพื่อหาข้อมูลที่แตกต่างและเหมือนกัน รวมถึงวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) โดยอ้างอิงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสารต่าง ๆ เพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ตอบวัตถุประสงค์การศึกษา